

Asia: VN/27266/2024

Lausuntopyyntö pankkipalvelulainsäädännön arviointia koskevasta työryhmämietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne yrityksen ja yhteisön perusmaksutiliä koskevista ehdotuksista

Kotiseutuliitto pitää erittäin tärkeänä, että oikeus peruspankkipalveluihin laajennetaan koskemaan myös yhdistyksiä ja muita yhteisöjä. Yhdistysten toimintaedellytykset ovat suoraan riippuvaisia mahdollisuudesta avata ja käyttää pankkitiliä, vastaanottaa avustuksia ja jäsenmaksuja sekä hoitaa maksuliikennettä.

Kannatamme ehdotusta yrityksen ja yhteisön perusmaksutilistä. On kuitenkin tärkeää varmistaa, että sääntelyllä turvataan palvelun tosiasiallinen saatavuus, ei ainoastaan muodollinen oikeus.

Kotiseutuliitto korostaa seuraavia seikkoja:

- Tilin avaamista koskevien menettelyjen tulee olla selkeitä ja kohtuullisia erityisesti pienille, vapaaehtoisvoimin toimiville yhdistyksille.
- Palvelusta ei tule kieltäytyä yhdistyksen toiminnan vähäisyyden, vapaaehtoisuuden tai vähäisen maksuliikenteen perusteella. Peruspankkipalvelujen mahdollistaminen ja saavutettavuus yhdistyksille paitsi tukee taloudellista osallisuutta yhteiskunnassa, saattaa vaikuttaa suoraan yhteisön toimintakykyyn.
- Hinnoittelun tulee olla kohtuullista ja suhteellista yhdistyksen toiminnan laajuuteen nähden. Pienille yhdistyksille, joille talletusmäärät ja tapahtumamäärät ovat pieniä, kohtuuttomat kuukausimaksut tai maksuliikennekulut voivat muodostaa tosiasiallisen esteen toiminnalle. Perusmaksutili on mahdollista hinnoitella kohtuullisesti eri asiakasryhmille riippuen yhdistyksen koosta ja toiminnan laajuudesta. Vaikka talletuspankki saisi huomioida peruspankkipalvelujen tarjoamiseen liittyvät välittömät kustannukset sekä kohtuullisen voiton, tulee hinnoittelu toteuttaa siten, etteivät pienemmät toimijat jää hintapolitiikan takia niiden pankkipalvelujen ulkopuolelle, joita yhdistys joutuu ylläpitämään luotettavaa varainhallintaa harjoittaakseen.

- Koska tänä päivänä palvelut ovat yhdistyksille useimmiten saman hintaisia kuin yrityksille, voi pienikokoisille yhdistyksille vähäisemmän maksuvalmiuden vuoksi tulla houkutus sekä harjoittaa yhdistystoimintaa rekisteröimättömänä että ylläpitää tiliä yksityishenkilön nimissä, mitkä osaltaan luovat tahatonta tai tahallista alttiutta väärinkäytöksille. Kooltaan keskimääräistä suuremmilla yhdistyksillä tarve kohtuuhintaisiin peruspankkipalveluihin ei ole niin elintärkeää kuin pienikokoisemmille yhdistyksille. On oleellista, että tarjoamisvelvoite koskee nimenomaisesti pieniä toimijoita tai että pankit eivät ainakaan pysty rajaamaan niitä velvoitteen ulkopuolelle.
- Perusmaksutilin rajaaminen yhteen ei ole perusteltua. Pienikokoisemmat yhdistykset, joille lakisääteisten peruspankkipalvelujen tarjoamisvelvoite järjestökentällä merkitsee eniten, eivät käytännössä tule avaamaan niin sanottuja ylimääräisiä tilejä lisäkustannuksineen. Vaikka yhdistysten osalta varautuminen poikkeusoloihin ja häiriö- tai kriisitilanteisiin ylläpitämällä tilejä eri luottolaitoksissa ei ole niin perusteltua kuin kuluttajilla, yhdistyksillä tulee olla oikeus kilpailuttaa pankkipalveluja ja vaihtaa pankkia ilman kohtuutonta byrokratiaa tai jopa vaihtamisen estymistä. Lisäksi pankkien velvollisuus tarkistaa, onko yhdistyksellä jo olemassa perusmaksutili toisaalla, toisi mahdollisesti epätarkoituksenmukaista selvitysvelvoitetta pankeille.
- Rahanpesulainsäädäntöön perustuva riskiperusteinen arviointi tulee tehdä tapauskohtaisesti. Yhdistyksiä ei tule kategorisesti luokitella korkean riskin toimijoiksi. Esitetyt edellytykset toiminnan kytköksestä Suomeen (rekisteröidyn yhdistyksen kotipaikka tulee joka tapauksessa olla Suomessa) ja vähintään yhden nimenkirjoittajan (yhdistyslain vuoksi käytännössä puheenjohtajan) asuinpaikan sijaitsemisesta Suomessa ovat perusteltuja ja osaltaan varmistavat tehokasta valvontaa.

Perusmaksutiliä koskeva sääntely on tärkeä askel yhdistysten yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi, ja sen käytännön toteutuksen on tuettava kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä.

2. Huomionne asiakaspalvelua koskevista ehdotuksista

Kotiseutuliitto pitää asiakaspalvelun tavoitettavuutta koskevaa sääntelyä sekä hyvän pankkitavan täsmentämistä erittäin tarpeellisina.

Yhdistykset toimivat pääosin vapaaehtoisvoimin, ja niiden neuvotteluasema pankkiin nähden on usein heikko. Tämän vuoksi on olennaista, että pankki vastaa yhteydenottoihin viivytyksettä, perustelee tilin avaamista tai palveluiden rajoittamista koskevat päätökset selkeästi ja antaa ymmärrettävän tiedon muutoksenhakukeinoista.

Hyvän pankkitavan täsmentäminen on kannatettavaa, koska säännös koskee kaikkia asiakkaita, ei vain kuluttajia. Sen soveltamisessa tulee huomioida yhdistysten tosiasiallinen asema, joka voi olla tiedollisesti ja taidollisesti verrattavissa kuluttaja-asiakkaisiin. Erityisesti suhteellisuusperiaatteen, ennakoitavuuden ja selkeän viestinnän tulee ohjata pankkien käytäntöjä.

Erityisen tärkeää on, että ongelmatilanteissa yhdistykset saavat henkilökohtaista palvelua. Pelkkä digitaalinen asiointikanava ei kaikissa tilanteissa ole riittävä, varsinkaan pienille paikallisyhdistyksille.

Asiakaspalvelun laadun ja tavoitettavuuden ja hyvän pankkitavan sääntely tukee yhdistysten oikeusturvaa ja vahvistaa luottamusta pankkijärjestelmään.

3. Huomionne muista esityksen yhteydessä arvioiduista aiheista (esim. yhdenvertaisuus, raportointi, jatkoselvittävät aihekokonaisuudet)

Kotiseutuliitto korostaa yhdenvertaisuuden merkitystä yhdistystoiminnan näkökulmasta.

Yhdistykset ovat keskeinen osa suomalaista kansalaisyhteiskuntaa ja paikallista demokratiaa. Pankkipalveluiden saatavuus ei ole yhdistyksille pelkästään taloudellinen kysymys, vaan perusedellytys yhdistymisvapauden käytännön toteutumiselle.

Pidämme tärkeänä, että:

- sääntelyllä ehkäistään de-risking -ilmiötä ja varmistetaan, ettei yhdistyksiä suljeta pankkipalveluiden ulkopuolelle varovaisuusperustein;
- Finanssivalvonnan raportointia ja seurantaa kehitetään siten, että yhdistyksiä koskevaa tietoa kerätään ja palvelujen saatavuutta voidaan arvioida;
- sääntelyn vaikutuksia yhdistystoimintaan seurataan myös jatkossa.

Yhdenvertainen pääsy pankkipalveluihin tukee perustuslain turvaamaa yhdistymisvapautta, kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja demokratian kehitystä.

Kotiseutuliitto toteaa myös, että mietinnössä on tunnistettu Y-tunnuksettomien mutta oikeudellisesti olemassa olevien yhteisöjen (esim. tie- ja vesiosakaskunnat) pankkipalveluihin liittyviä haasteita. Sen sijaan täysin rekisteröimättömien ja epämuodollisten toimijoiden, kuten vaikkapa koululuokkien tilapäisten keräystilien, vanhempaintoimikuntien tai muiden vastaavien kansalaistoimijoiden asemaa ei arvioida erikseen.

Näiden toimijoiden pankkipalvelut joudutaan usein järjestämään yksityishenkilön tilin kautta, mikä voi aiheuttaa epäselvyyksiä varojen hallinnasta ja vastuista. Kotiseutuliitto katsoo, että jatkovalmistelussa olisi perusteltua tarkastella myös tällaisten pienimuotoisten ja tilapäisten yhteisöjen asemaa suhteellisuusperiaatteen ja riskiperusteisen arvioinnin näkökulmasta.

4. Halutessanne voitte jättää tähän muita huomioita

Kotiseutuliitto korostaa yleisesti, että lainsäädäntöä valmisteltaessa tulee varmistaa, että kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytykset vahvistuvat eikä hallinnollinen taakka kasva suhteettomasti.

Koska myös rekisteröimättömät yhdistykset voivat yksittäisten jäsentensä järjestämänä edelleen harjoittaa rajallisesti esimerkiksi pienkeräystoimintaa ja koska mietintö ei sisällä luottolaitoksille

kieltoa peruspankkipalvelujen tarjoamiselle myös rekisteröimättömille yhdistyksille, rekisteröidyn yhdistyksen oikeus saada perusmaksutili ei pakota yhdistyksiä rekisteröintiin, mutta se voi vapaaehtoisuuteen perustuvaa rekisteröintiä lisätessään osaltaan edistää oikeusvarmuutta ja vähentää väärinkäytöksiä.

Pankkipalveluiden saatavuus on yhdistyksille välttämätön perusinfra. Ilman toimivaa pankkisuhdetta yhdistys ei voi käytännössä toimia, hakea julkisia avustuksia tai hoitaa varainhallintaansa asianmukaisesti. Peruspankkipalvelujen tarjoamisvelvoite saattaa tukea yhdistymisvapauden toteutumista.

Lainsäädännön kehittämisen lähtökohtana tulee olla se, että yhdistysten toimintaedellytyksiä tuetaan – ei aseteta uusia esteitä.

Ylitalo Teppo
Suomen Kotiseutuliitto